

Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi

Araştırma Makalesi

Türkiye Mimarlar Odasının 1990-2005 Dönemi “Mimarlık Politikaları”

 Hasan Tahsin SELÇUK^{a,*}

^a *Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, TÜRKİYE*

** Sorumlu yazarın e-posta adresi: hasan.selcuk@omu.edu.tr*

DOI: 10.29130/dubited.859700

ÖZET

Bu çalışma, 2019 yılı Şubat ayında yayımlanan ‘Türkiye Mimarlık Politikası’ metninin, ortaya çıkma süreci öncesini, anayasal bir sivil toplum örgütünün iletişim mecrası üzerinden incelemektedir. Politika metni bir gerçeklik kavrayışıdır. Gerçeklikler toplumsal inşalardır. Bir gerçekliğin anlaşılması ve ona ilişkin eylem geliştirilmesi, gerçekliği var eden ve içinde varlık bulduğu süreç ile ilişkilendirilmesi ile mümkündür. Bu bağlamda, TMMOB Mimarlar Odası’nın incelenen dönemdeki gerçeklik kavrayışı Mimarlık dergisi yayınlarında analiz edilmiştir. Mimarlık dergisinin 1986-2005 yılları arasında yayınlanan sayıları taranarak, TMMOB Mimarlar Odası yönetimlerinin, Mimarlık dergisinde konu edilen politikaları ve bu politikalara yönelik yayınlanan metinler, dönemin politikaları olarak değerlendirilmiştir ve bu bağlamda yedi politika başlığı belirlenmiştir. İncelenen dönem gerek dünya gerekse Türkiye Mimarlığı için ekonomik, sosyal ve kültürel açılımların ortaya çıktığı; küreselleşme, post-modern ve yapı-bozum gibi yeni kavramlar üzerinden yorumlandığı süreçleri içermektedir. Bu gelişmeler içerisinde, 1990 yılında Dünya Mimarlar Birliğinin (UIA) Montreal toplantısında, tüm üye ülkelerin kendi mimarlık politikalarını oluşturması gerektiği kararı alındı. Bu karara ilişkin TMMOB Mimarlar Odası, 2005 UIA İstanbul toplantısı sonrasında bir politika metni oluşturmak üzere çalışma başlattı. Hazırladığım bu inceleme, 1990 yılı sonrasında ortaya konulan politika geliştirme girişimleri ve 2005 yılına kadar geçen süreçte oluşan birikimi göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Mimarlık Politikası, Güncel Türkiye Mimarlığı, Söylem Analizi*

The Chamber of Architects of Turkey 1990-2005 Period “Policies for Architecture”

ABSTRACT

This study subjected the pre-emergence process of the ‘Turkey Architecture Policy’ text that published in February 2019. This study is analysing a communication media which belongs to constitutional civil society’s organization. Realities are social constructions. Understanding a reality and developing an action related to it is possible by associating it with the process in which it exists. Policy text is a conception of reality. This study analyses the “Mimarlık” journal to understanding the reality perception of the TMMOB Chamber of Architects at the 1990-2005 period that examined. The aim of this study is to review the issues published in the periodical between 1986-2005 and to evaluate the policies of TMMOB Chamber of Architects administrations in the journal and their evaluations. By reviewing the issues of Architecture magazine published between 1986-2005, the policies of TMMOB Chamber of Architects and the texts published in the journal of Architecture were evaluated as the policies of the period, and in this context seven policy titles were determined and their contents have been explained. The period analysed, both for the world and Turkey Architecture, economic, social and cultural expansion and the emergence of globalization, as interpreted through processes include new concepts such as postmodernism and deconstructionism. In 1990, during the Montreal meeting of the World Union of Architects (UIA), decided that all member states should form their own architectural policies. TMMOB Chamber of Architects started to work on this decision after the 2005 UIA Istanbul meeting. Pre-policy principal text declared in 2005. However, this study purposed to show the initiatives and policies put forward after 1990.

Keywords: *Architectural Policies, Contemporary Turkey Architecture, Discourse Analyse*

I. GİRİŞ

Bu çalışmada, 1954 yılında kurulan Mimarlar Odasının, 1986 yılından günümüze, geçen otuz yılı aşkın süreçte, yapmış olduğu çalışma ve etkinlikler, 2005 yılı öncesi ve sonrası olarak tanımlanarak, 2005 öncesi dönemdeki Mimarlar Odası yönetimlerinin politikalarını ortaya koymaktadır [1].

1986-2005 arasındaki sürecin konu edilmesinin nedeni; Mimarlar Odasının, ulusal ölçekte uluslararası boyutta politikalar ve kurumlarla senkronize olduğu bir geçiş dönemi olması nedeniyledir. TMMOB Mimarlar Odası 2005 yılı sonrasında, “Bir Mimarlık Politikası Metnine Doğru” çalışmalarını başlatmış ve 2007 yılında bu metni yayınlamıştır. 2019 yılı şubat ayında da “TMMOB Mimarlar Odası Türkiye Mimarlık Politikası” çalışmasını yayınlamıştır.

Bu makale için 1986-2005 döneminde, Mimarlık politikasına ilişkin, Mimarlık dergisinde yayımlanan, bildiri, rapor, etkinlikler ve bunlara ilişkin yorum, değerlendirme ve eleştiriler incelenmiştir. Bu kapsamda; ‘Mimarlık’ dergisinin on-dokuz yıllık yayınlarında, beş yönetim dönemi görev yapmış ve bu yönetim dönemlerinin bütününde toplam yedi başlıkta özetlediğim politikalar yürütülmüştür. Belirlenen politika başlıklarına ilişkin bu makalede Mimarlar Odası yönetimlerinin hangi bağlamda ve içerikte bu politikaların tanımlandığı değerlendirilmiştir.

II. TÜRKİYE MİMARLIĞININ SAHIPLENİLMESİ: TMMOB MİMARLAR ODASI YÖNETİM KURULLARININ (32. DÖNEMDEN 37. DÖNEME) MİMARLIK POLİTİKALARI

Politika, kelime anlamıyla, bir kurumun hedef ve tutumunun bir felsefe veya amaç doğrultusunda, eylem planı üzerinden, ifade ve uygulaması (TDK); işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış; bir amaca ulaşmak için kullanılan yöntem olarak tanımlanır. Mimarlar Odası, ortaya koyduğu “Bursa Deklarasyonu”(1986) ile bu doğrultuda çalışmalarına başladı. Süreç içerisinde gerek uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) gerekse Avrupa Birliği uyum süreci çerçevesinde bu deklarasyon çerçevesinde başlatılan çalışmalar 2005 yılında Meslek Politikası oluşturma amaçlı çalışmalara dönüştü. Bu dönüşüm sürecinde kronolojik olarak Mimarlar Odası yönetimlerinin ortaya koydukları söylem ve politikalar Mimarlık dergisi incelenerek açıklanmıştır [2].

A. POLİTİKA I: TÜRKİYE MİMARLIĞINI TANIMA, TANITMA VE NİTELİKLİ KILMA

1986 yılı sonrasında, aktif olarak çalışmalar “Bursa Deklarasyonu” ile başlamıştır. Bursa Deklarasyonu, 1980 yılındaki darbe ile duraksayan meslek odası faaliyetlerinin canlandırılması ve mesleki alanı interaktif kılma çabası olarak ortaya konulan bir politika belgesidir. 1987 yılı Mimarlık dergisinde E.Omacan’ın da Mimarlık dergisinde “Yeni Yayın Dönemine Başlarken Somut, Nesnel, Ulusal bir “Mimarlık” başlıklı metninde de ifade ettiği şekilde, başlatılan çalışmaların amacı hem “Mimarlar Odasının varlığını ve eylem alanını hem de Türkiye Mimarlığını tanıma, tanıtma ve nitelikli kılmaktır. Bu kapsamda, Türkiye Mimarlığı Sempozyumları, Ulusal Mimarlık Ödülleri organizasyonu ve Mimarlık Eğitiminin sorunlarını tanımlama ve tartışma amaçlı faaliyetler başlatıldı.

B. POLİTİKA II: MİMARLIK YASASI HAZIRLANMASI

1980 öncesinde de önemli bir konu olan Mimarlık Yasası, 1990-94 yılları arasında (Türkiye Mimarlar Odasının 32. ve 33. Dönemleri) genel başkan olarak görev yapan Y. Önen [3] öncülüğünde, bir eylem

bütünlüğü oluşturma amacıyla ‘Mimarlık Yasası’ çıkarılması için girişim başlatıldı. Bu 1986 yılında ortaya konulan tutumunun devamı niteliğinde bir politikadır.

Mimarlar Odası yönetimi ‘Mimarlık Yasası’ çalışmalarını için merkez ve şube teşkilatlarında ‘Mimarlık Yasa Taslağı Hazırlama Komisyonu’ oluşturdu [4] ve bu komisyon bünyesinde çeşitli toplantılar düzenleyerek, Mimarlık yasası ve mimarlık ortamının genel durumu hakkında görüş, düşünce, öneri ve değerlendirmeler derlendi [5].

Bu kapsamda Mimarların temel sorununun, devletin bireye karşı tek-tipleştirici bakışı (metinde ‘bütünselleştirici’ olarak ifade edilmiştir) olduğu ve bu bakışın bireyci kılınması gerektiği, Mimarlık ortamının ancak yeni bir yasa ile bu görünümü kazanabileceği görüşü, Mimarlık Mesleğinin icrasına yönelik bir yasanın gerekliliği görüşleri dergide bu konunun dile getirildiği metinlerde sıklıkla tekrarlanmıştır.

Mimarlar Odası yönetiminin ‘yasa’ talebindeki ana amacın, uygulamanın geliştirilmesi, denetlemenin sağlanması, üyelerin yarar ve çıkarlarının savunulması ile mesleğin kamu yararı sağlanmasını mümkün kılmak olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan, yasada öngörülen, mesleğin geliştirilmesi ile denetlemenin aynı kurumda olması durumunun çelişkili olması eleştirilmiştir.

‘Mimarlık Dergisi’nde yayınlanan eleştiri metinlerinde; önerilen ‘yasa taslağı’ ile iki farklı düzenlemenin tek bir kurum sorumluluğuna bırakılmış olması, Türkiye’de söylem ve pratiğin birbirinden kopuk olduğu tespiti yapılarak eleştirilmiştir. Söylem-eylem kopukluğuna neden olarak, Türkiye mimarlığının 20. yüzyıldaki seyirinde; sahadaki pratiğin görmezden gelinmesi ve buna uygun söylemin kurulamaması ile pratiğin gerçekleştirilme biçimi, aktörleri (yani alanın düzenlenmesi ve biçimlendirilmesindeki sorunlar) gerekçe gösterilmiş ve ‘yasa taslağı’, ‘Türkiye mimarlığının kurumsallığı’, ‘Türkiye’de mimarlık ve ideoloji’ ile ‘ölçek’ olarak üç başlıkta eleştirilmiştir. İlk başlıkta, Türkiye’nin 1950’lerdeki kentsel yapısının kapitalist sisteme göre düzenlenmemiş olması nedeniyle uzmanların kentleşme sürecinin dışında kalarak gelişmeleri yönlendiremediği ifade edilmiştir. İkinci başlıkta, mimarlık ürününün, üretim süreçlerinden bağımsız görülerek, mimarlığı özel insanların ürettiği estetik bir olgu olarak algılandığı ifade edilmiş; üçüncü başlıkta da “şehircilik” pratiklerinin ölçek değiştirmesi ile artık “büyükşehir” ölçeğinde planlama ve eylem yapılması gerekliliği, yasa taslağına itirazda gerekçe gösterilmiş ve bu tespitlerin yasa çalışmalarında görmezden gelindiği belirtilmiştir [6].

Bu çalışmalar sonucunda, yasayı destekleyen ve karşı çıkan tarafların görüşleri derlenerek, kırk beş maddelik ‘Mimarlar Odası Meslek Düzeni, Mesleki Davranış ve Ahlak Kuralları Taslak Önerisi’ başlıklı bir metin ile ‘Mimarlık Yasa tasarısı’ metni hazırlandı. Bu tasarıda, mimarın mesleğe girişte belirli bir deneyim kazanması şartı getirilmesi, kullanabileceği unvan ve mesleki uygulama için yeterlilikler, mesleğin genel esasları ile mimarların uyacakları mesleki davranış ilkeleri ile mimarlık hizmet kapsamı tanımlandı [7]. Bu tasarıda ayrıca; meslek düzeni, mesleki davranış ve meslek ahlakı konularında kurallar önerilmiş, mimarın toplum, işveren, meslektaş ve meslek odasına karşı yükümlülükleri tanımlanmıştı [8].

Yasa taslağına ilişkin yapılan değerlendirmelerde, ‘meslek yasası’nın görev, yükümlülük ve sorumluluk ile halkın yarar ve çıkarlarını güvence altına alması gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda, Mimarlar Odası’nın görevinin; mesleğe kabul (yeterli düzeyde eğitim, asgari deneyim, hizmetin kusursuz sunulabilmesinin teyidi), mesleki yargı (denetim) ve mesleğin tanıtımı olduğu ifade edilmiştir.

Eleştirilerde, yürütülen ‘Mimarlık Yasası’ çalışmalarının, Mimarlar Odası’nın bütünlüklü, topluma yayılan bir politika oluşturmak yerine, apolitik bir eylem geliştirildiği ifade edilmiştir. Güncel sorun, “mimari tasarımı toplumsallaştırmak” olduğu; yasa taslağı ile bir ‘meslek kurumu’ olan Mimarlar Odası’nın, kendini toplum dışı alana çektiği ve hazırlanmakta olan yasa önerisi ile demokratik olmayan bir bütünlük talep edildiği değerlendirilmelerinde bulunulmuştur.

Mimarlar Odasının 1993 yılında göreve seçilen yeni yönetimi, pragmatik ve gerçekçi tutumuyla bu konulardaki eleştirilere ‘Mimarlık Yasası’nın gerekliliği ve işlevselliği yönünde tutum takınarak

açılımlar getirmiştir. Bu süreçte, Danıştay'a başvurularak, Danıştay kararı ile artık Mimarlık bürolarını ancak mimarların açabileceği kararı alınması [9], inşaat tabelalarında mimarın isminin yer almasının sağlanması, fikir ve sanat eserleri kanununda düzenleme yapılmasının sağlanarak mimari tasarımların fikir ve sanat eseri olarak yasal statüye kavuşturulması bu dönem çalışmalarındandır. Bu dönem, mesleki sorumluluk ve yetki alanlarına ilişkin hukuki kazanımlar, Mimarlar Odası yönetiminin yasa ve ortak politika oluşturma çalışmaları için motivasyonu arttırmıştır. Bu gelişmelere istinaden Mimarlar Odası 33. Dönem Yönetim kurulu üyelerinden M.Karaaslan [10] da, gerek kuramsal gerekse pratik alana ilişkin ifade edilen sorunlara kesin çözümün 'Mimarlık Yasası' ile geleceğini belirtmiştir. Yasa için, Mimarlar Odası, 1993 yılında Genel Kurul düzenleyerek 'Yeni Mimarlık Düzen İlkeleri' adlı on ilke kararı aldı [11]. Ayrıca, mimarlık meslek tanımı yapma, mesleki hizmet ve ürünlerde standart ve normlar oluşturma, eğitimin iyileştirilmesi konuları da ilke olarak bu genel kurul toplantısında benimsendi.

C. POLİTİKA III: MESLEĞE VE TOPLUMA KARŞI YÖRESEL SORUMLULUKLARIN KURUMSALLAŞTIRILMASI

Mimarlar Odasının 1994 yılı 34. dönem yönetimi, 'odayı ve mimarlık mesleğini yasayla güvence altına alma, yasalarda demokratikleşme' söylemine ek olarak, "mesleğe ve topluma karşı yöresel sorumlulukların kurumsallaştırılması" olarak yeni bir politika başlığı tanımladı. Bu kapsamda, kültürel miras alanlarının tescillenmesi ve koruma konularında çalışmalar yapıldı. Bu konuda 'Cumalıkızık' köyünün sit olanı ilan edilmesi ve dünya kültür miras listesine alınması, odanın etkin rol oynadığı bilinen en iyi örnektir. Böylelikle Mimarlar Odası, toplumsal sorumluluk, toplumda kent ve çevre bilincini geliştirilme görevlerine ilişkin kendine bir faaliyet alanını da tanımlamış oldu. 33. dönem yönetiminin icraatı olan, on maddelik, meslek ilkelerinin kabulü, S.Z.Pekin başkanlığındaki 34. dönem Oda yönetimi için kılavuz oldu. Bu ilke kararları ile icraatı öngörülen kurumsal yapılar, 'sendika, sigorta [12], mesleğe kabul şartları, mimarlık enstitüsü', oluşturmak için girişimler başlatıldı [13].

Mimarlık dergisinin 260. Sayısında, Mimarlar Odası yönetiminin yayınladığı 'Öncelikli Eylem Planı' [14], derginin 261. Sayısında da 'yıl içerisinde işlenecek konu başlıkları'nı üyelerine duyurdu [15]. Oda yönetimi bu metinleri, 'birimler arası koordinasyon, üye katılımı ve eylem' başlıklarındaki faaliyetlerin bir birikime dönüşmesi amacı ile yayınladığını bu metinlerin giriş kısmında üyelerine duyurdu. İlerleyen süreçte, Mimarlar Odası için bu eylem planı, 'Mimarlık Politikasına Doğru' metnine kadarki dönemde, yürütülen faaliyetlerin büyük bir kısmı için kılavuz oldu. (ör; Mimarlık ve Çocuk, şube odalarda gerçekleştirilen Kent ve Demokrasi platformları,... bu çalışmalardan bazılarıdır.)

34. dönem Mimarlar Odası yönetimi, 1994 genel kurulunda alınan karar doğrultusunda 'Odanın yeniden yapılanması ve Mimarlık Yasa önerisini değerlendirmek' [16] üzere, 16 Mart 1995 de Ürgüp Olağanüstü Kurulu adıyla toplandı. Bu toplantıda, "Mimarlığın toplum yararına etkinliği ve yükümlülüklerinin hukuki güvencelerle sağlanması", Mimarlar Odasının öncelikli politikası olarak ilan edildi. Fakat genel kurulda 'Mimarlık meslek yasa önerisi' ve tüm değişiklik önerileri ile düzenleme teklifleri yeterli oyu alamadı ve dolayısıyla reddedildi. Yani 32. Dönem Mimarlar Odası yönetiminin ortaya koymuş olduğu 'Mimarların yükümlülüklerinin hukuki güvencelerle sağlanması' politikası Mimarlar Odası üyelerince yürürlükten kaldırıldı.

Odanın ürettiği söylem ve tanımladığı sorunlar, gerçeklikle örtüşmelerine karşı, çözüm önerilerinin bir toplum mühendisi tavrı içermesi ve gerçeklik zeminini göz ardı etmiş olması bu sonucu doğuran etkenler olarak görülebilir. S.Z.Pekin ve 34. dönem oda yönetim kurulu, yürüttükleri politikanın reddedilmesini kendi misyonlarının oda üyelerince geçersiz kıldığı şeklinde değerlendirerek istifa ettiler [17].

D. POLİTİKA IV: ÇOĞULCULUK İÇİN YÖNTEM ARAYIŞI; MİMARLAR ODASI ÜYELERİNİN ÇEŞİTLİLİĞİNİ, KİMLİKLERİ, MİMARLIK EĞİTİMİNİ, KAMU YÖNETİMİNİ, DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI GÖRÜNÜR KILINMAK

Ürgüp Olağanüstü Kurulu sonrası Oda yönetimini devralan yeni yönetim (35. dönem), sonraki dönemlerce de benimsenen, “oda üyelerinin çeşitliliğini görünür kılmak” politikasını ortaya koydu. 35. Dönem yönetimi, Mimarlar Odası üyelerinin çeşitliliğinin görülmesi gerektiğini ve odadaki tek-sesliliğin ‘psüdo (-mış gibi)’ bir durum olduğunu, dergi içeriğine ilişkin yapılan eleştirilere karşı verilen cevaplarında sıklıkla tekrarlamıştır.

35. dönem yönetimi de yürüttükleri sıradışı tutumun oda üyelerince yoğun şekilde eleştirilmesi nedeniyle 1997 yılında istifa etti. Yapılan Mimarlar Odası 35. dönem Olağan Genel Kurulu sonrası, göreve başlayan yeni yönetim kurulu (35. dönem), derginin 269. sayısında bir bildiri yayınlamak; devlet yöneticilerinin sivil toplumun görüş ve düşüncelerini dikkate almadığını, buna rağmen sivil toplum dinamiklerinin örgütlü birlikteliğini kendilerine dayanak aldıklarını ve siyaseti takip ederek eleştireceklerini açıkladı [18].

35. Dönemde ortaya konulan program günümüze kadar (47. Dönem) genel çerçeve olarak kabul görmüş ve hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Örneğin 36. dönem politikası, 35. dönemde benimsenen politikayı, yayınlanan eylem planındaki başlıkları takip ederek sürdürdü. 36. dönemin gündem başlıkları; kimlik, mimarlık eğitimi, kamu yönetimi, doğal ve kültürel varlıkların korunması oldu.

35. dönem Mimarlar Odası yönetimi, Mimarlık ortamının sorunlarını tanımlama ve bu sorunlara istişare içerisinde çözüm arama çabasında oldu. Bu kapsamda, derginin 271. sayısında, ‘Mimarlar Odası çalışma programı hazırlığı’ adıyla; tartışma başlıkları ve çalışma konuları tanımladıkları bir bildiri yayınlandı [19]. Bu bildirideki başlıklardan bir kısmının bu dönemde, büyük bir kısmının da sonraki dönemlerde eylemsel kılındığını görmek, 35. Dönem yönetim ve dergi yayın kurulları sert ve yoğun eleştirilere muhatap olmuş, buna rağmen yönetim dönemi sonuna kadar görevde kalarak direnmekteki ısrarlarının [20], Türkiye Mimarlığı için ne denli yapıcı olduğu, günümüze kadarki süreçte benimsenen tutumları dolayısıyla fark edilir. Bu bağlamda Mimarlık dergisi 272. Sayısında, yayın kurulu dergiyi mimarların bilgi üretme ve bilgiyi topluma mal-etme mecrası olarak ‘sıfır uzaklık’ aracı yapmayı arzuladıklarını duyurmuşlardır [21].

35. dönem yönetim kurulu, yönetim döneminin sonuna geldiğinde, derginin 280. sayısında, yaşanan sürece ve karşılaşılan sorunlara ilişkin “Giderayak Bir Analiz Kimler Tasarım-Dışı Bir Mimarlık Ortamı İstiyor” başlığıyla bir değerlendirme yayınladı [22]. Bu değerlendirmede, ortamın temel sorununun ‘tasarım-dışı bir mimarlık ortamı talebi’ içerisinde olanlardan kaynaklı olduğu, donanımsızların günceli yakalayamayacağı, gerçekliği tasarlayamayacağı ve tasarıma inanmayacağı, bu nedenle de sorunlarını hukuki mecrada çözme çabası ile Odanın hem meşruiyetini yitireceği hem de mesleki farklılaşma değil ayrımcılık üreteceğini belirttiler.

35. dönem çok geniş bir program ortaya koymuş ve bu program üzerinden ortamdaki çalışmaların toparlanmasını teşvik etmişlerdir. Bu bağlamda 1991 yılında başlayan ‘Mimarlık Vakfı’ kurma çalışmalarının tamamlandığını, E.Omacan’ın süreci anlattığı bir metin ile dergiden öğreniriz [23].

35. dönemin görev süresi bitiminde, Genel Başkan F.Söyler, çalışma döneminde yapmayı planladıkları fakat gerçekleştiremedikleri; odanın dönüşüm ve yeniden yapılanması için uluslararası platformlara etkin katılım, ‘mesleki uygulama standartları’nın meslek içi eğitim programı ile üyelere aktarımı, oda için çevre - kent - konut konularında politika belirleme, meslek alanı ve meslektaşlara ilişkin çok yönlü istatistik çalışmalar yapma, istatistikler ışığında oda ve üyelerine ilişkin perspektif oluşturma projelerini dergide yayınlanan metninde açıklamıştır [24]. Derginin ilerleyen sayfalarında A.Çelik, 35. dönem yönetim politikasını özetlerken, 35. dönem yönetimini, Odanın heterojen yapısını bilen, çoğulculuk için yöntem arayışında bir yönetim olarak tanımlamıştır. Bunun için ‘haber bülteni’ yayınları, II. Türkiye Mimarlığı Sempozyumu ve ‘Van Dosyası’ çalışmaları yapmış ve yayınlamış, Mimarlık Dergisinin yayın

komitesinin yaklaşımı doğrultusunda dönemin kimliğini yansıtmaya gayretinde sahte çoğulculuğu ifşa edildiğini belirtmiştir [25].

E. POLİTİKA V: SİVİL ANAYASA HAZIRLANMASI; MESLEK ODALARI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KENDİ İÇ DEMOKRATİK YAPILARINI KURUMSALLAŞTIRMASI VE İŞLER KILMASI.

36. Dönem genel kurulu sonrası, yayınlanan genel kurul sonuç bildirisinde, temel politikanın, sivil bir Anayasa yapılması olduğu belirtilerek, bunun için meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının kendi iç demokratik yapısını kurumsallaştırmaları ve işler kılmaları önerilmiştir. Bu politikanın önerilmesindeki gerekçelerin, ‘çevre-kent-konut alanlarına ilişkin yaşanan gelişmelerdeki kötüye gidiş’, ‘mimarlık alanındaki okullaşma ve eğitim içeriğine ilişkin olumsuz izlenimler’ ve ‘yerel yönetimlere ilişkin yapılacak reformun rant odaklı olması’ olduğu belirtilmiştir [26].

36. dönem yönetimi, oda politikasını ancak bir yıl sonra Bursa’da düzenlenen Olağanüstü Genel Kurul’da ilan etti. H.Topal’ın toplantı izlenimlerini aktardığı, derginin 287. sayısındaki metninden toplantı gündeminde; mimarlığı koruma ve geliştirme kuralları hazırlanması ve kanunlaştırılması, bakanlık tarafından hazırlanan ‘Mühendislik ve Mimarlıkta Mesleki Yeterlilik Kanun Taslağı’ [27], ÇED yönetmeliği, Oda yönetmelikleri, Avrupa Birliği Eğitim şartı, UIA mesleki uygulamada ‘Uluslararası Profesyonellik ilkeleri’ ve çeşitli yasalarda değişiklikler üzerine görüş ve öneriler olduğunu öğreniriz.

37. Dönem Merkez Genel Kurulu’nda (14-16 Nisan 2000), 36. dönemdeki yönetim yeniden seçildi. Dergiye yansıdığı şekliyle, gözlem ve değerlendirmeler ile mimarlık ortamı için yeni açılım geliştirme gereği 37.dönemde daha yoğun ve yüksek sesli olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda F.Söyler [28] manifesto kaleme almış, B.İdil [29] Avrupa Birliği katılım sürecini bir açılım olduğunu ifade ettiği bir metin yayınlamıştır. Ayrıca 37. dönem yayın kurulunun göreve başlaması ile 294. sayıdan itibaren dergi içeriğinde konu gruplamaları yapılmaya başlanmış ve dergiye gönderilen görüş, eleştiri ve değerlendirmeler ‘Forum’ başlıklı bir bölümde toplanmıştır. 294. sayının giriş yazısında, derginin mimarların geniş katılımını sağlamak ve çok-sesliğe imkân sunularak, meslektaşların görüş, eleştiri ve çalışmalarını yayınlamayı amaçladığı açıklanmıştır [30].

37. dönem Genel Kurul Bildirisi, Mimarların ve ülke mimarlığının yaşadığı sorunlara ve gelecek vizyonuna ilişkin hükümete gerçekleştirmesi için politika önerileri sunumu olmuştur [31]. Burada, Oda yönetiminin kendine ilişkin sorumluluk alanı tanımlamamış olması ve hiçbir taahhütte bulunmadan hükümete görev ve yükümlülükler tanımlayarak tavsiyeler sunması dikkat çeker.

37. dönem Genel Kurul toplantısında, belirlenen gündemdeki 3. madde uyarınca, gerek ‘mimarlık yasası’na yönelik, gerekse UIA Pekin şartları gereği çeşitli komisyonlar oluşturulmuştur [32]. Ayrıca hükümetin yürürlüğe koyduğu “Yapı Denetimi Kararnamesi” başta olmak üzere eğitim, deprem, imar gibi pek çok konu tartışılmıştır. Genel Kurula ilişkin dergide gözlemlerini yayınlayan G.Tümer’in belirttiğine göre 37. dönem yönetiminin çalışmaları çoğunlukla koruma alanında oldu [33]. Mimarlar Odasının, ‘Tarihi Kentler Birliği’nin kurucularından ve daimî meclis üyesi olduğu öğrenilir [34]. Bir önceki dönemde başlayan girişimler bu dönemde kurumsallaşmaya ve politikalarına ilişkin kamuoyu oluşturmaya başlamıştır.

37. dönem başkanı Oktay Ekinci görevi devrederken ‘Mimarlar Odası’nın ülkenin ve toplumun genel çıkarlarını önde tutan, çevre ve kültür değerlerine duyarlı bir imar ve kentleşme süreci için izlediği kararlı politikalarını yeni yönetimle daha da güçlendirerek sürdüreceğinden eminiz...’ [33] diyerek çalışmalarının arkasının getirileceğine olan inancını dile getirmiştir.

F. POLİTİKA VI: MİMARLAR ODASI TOPLUM HİZMETİNDE; SÜRDÜRMEYE VE YAŞANMAYA DEĞER BİR MİMARİ ÇEVRE KALİTESİ OLUŞTURMAK VE GELİŞTİRMEK.

38. dönem oda yönetimi, görevi devralırken yeni yönetim döneminin politikalarını, 1970’li yıllarda Mimarlar Odasının “Mimarlar Odası Toplum Hizmetinde” sloganı bağlamında üreteceklerini ve temel yaklaşımlarının, ‘..., sürdürmeye ve yaşanmaya değer bir mimari çevre kalitesi oluşturmak ve geliştirmek’ olduğunu beyan etmiştir. Bunun için, yapı üretim ve karar süreçleri ile sağlıklı ilişkiler kurulması, tasarım-üretim-denetim ve kullanım süreçlerinde yer alan mühendis ve plancılar ile kolektif çalışma ortamı oluşturmanın temel politikaları olduğunu açıklamıştır [35]. Bu kapsamda, kentlerin yenilenmesi, yeniden yapılanması, depreme ve diğer doğal afetlere hazırlanması, doğal ve kültürel değerlerin yaşatılması, yaşama katılması ve geliştirilmesi, temel çalışma konuları olarak belirlendi.

Ayrıca, Avrupa Birliği ve Hizmetlerin Ticareti Genel Anlaşması (GATS) sözleşmeleri çerçevesinde, yapı üretimi ve mimarlık hizmetlerinin dışa açılması aşamasında, ulusal çıkarların korunması amacıyla, bilgilendirme ve dayanışma oluşturulması, UIA platformlarında mimarlar için uluslararası dayanışma olanakları aranmasının ana çalışma başlıkları arasında olduğu da ifade edilmiştir [36]. F.Söyler’in ifadesiyle ülke, ‘Hizmetlerin Ticareti Genel Anlaşması çerçevesinde serbest pazar koşullarına sınırsızca terk edilmiştir.’ Ayrıca, 38. Dönem yönetimi, bir önceki dönemde ilan edilen politikaya ilişkin ‘demokratik, açık, katılımcı, paylaşımcı, dayanışmacı bir Mimarlar Odası oluşturmak’ için örgüt birimlerinin çalışmalarında yalnızca koordine edici bir tutum takınacağını duyurmuştur [37].

38. dönem yönetim kurulu, yeni dönemde yapılacak çalışmalara ilişkin tüm şubelerin katılımı ile yeni dönem çalışmalarını belirlemek ve bu çalışmalara ilişkin mutabakat oluşturarak eylem birliği sağlamak amacıyla bir toplantı düzenledi. Derginin ‘Forum’ bölümünde, şube başkanları ve temsilcilerinin toplantıya ilişkin değerlendirmeleri; odanın, eylem planı ve politika oluşturma konusundaki tutumunun anlaşılmasına yönelik önemli bilgiler içerir. Bu metinlerin tamamı incelendiğinde, uzlaşılan sorun, eylem ve politikalar yedi ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar; uluslararası gündemin yakından izlenmesi ve ülkemizde gerekli değerlendirme yapılarak tedbir ve girişimlerde bulunulması; genel demokratik ve sosyal sorunlara ilişkin duyarlılık ve yerel inisiyatif oluşturulması; kamuoyu ve mimarlar nezdinde güçlü bir Mimarlar Odası oluşturulması; mesleki eğitim; mimarlık hizmetleri yetki kullanımı; yapı sektöründeki yetki - sorumluluk karmaşası; doğal ve yapı çevrenin korunması konularıdır.

38. dönem Oda yönetimi, gerek 2004 yılında Mimarlar Odasının 50. Yılı kutlamasına gerekse İstanbul’da yapılacak olan UIA 2005 toplantısı nedeniyle medya araçlarına ve bu araçlar ile Mimarlık mesleğinin kendi disiplini içerisindeki durumunu değerlendirmeye odaklandı. Bu çalışma dönemini öncekilerden açık ara farklı kılan ‘örgütsel yenilenme’ konusuna yaptığı vurgu olmuştur [38]. Kendini sorgulama adına, mimarlık camiasında ve kamuoyunda hem gündem hem de diyalog zemini oluşturmaya yönelik yayın ve çalışmalar yürütmüştür. Bu tutumun Mimarlar Odası dönem başkanı Yücel Gürsel ile de yakından ilişkili olduğu, derginin 320. sayısında yayınlanan, Odanın ‘50 Yıla Tanıklık’ başlıklı ‘Dosya’da yeralan, Mimarlar Odasının 50 yıllık süreçteki politikalarını değerlendirdiği metninden anlaşılır. Y.Gürsel bu metninde, odanın politikalarının on-altı farklı başlıkta toplanabileceğini belirttikten sonra, mimarlığa ilişkin iki temel politikanın; ‘devletin konut yapması’ ve ‘öncü planlama paylaşırma’ politikalarına ilişkin Mimarlar Odası’nın çalışma yapmamış olması nedenleriyle Odanın söz sahibi olamadığı tespitini paylaşmıştır [39]. Konuyu konut ve yerleşim politikaları özelinde değerlendirmiştir. Bu bağlamda konut politikalarına ilişkin otuz yıl aradan sonra ikinci konut kurultayı TMMOB ile birlikte 38. Oda yönetimi döneminde gerçekleştirilmiştir [40]. Bu kapsamda beş farklı bölgenin merkez kentlerinde çalıştaylar düzenlenmiş ve ‘Kentsel Dönüşüm Sempozyumu’ gerçekleştirilmiştir. TMMOB II. Mühendislik Mimarlık Kurultayı sonuç bildirgesi de 38. Oda yönetimi döneminde yayınlanmaya başlayan ‘Mimarlık Haberler’ bülteninin 94. sayısında yayınlanmıştır. Bildiride, mesleki yeterlilik-mesleki yetkinlik-meslek eğitimi, mesleki denetim, örgüt birimlerinin hizmet üretimi, mesleki davranış ilkeleri, örgüt misyonu başlıklarında kararlar alınmıştır.

Mecrayı genişletme politikası bağlamında 38. dönemde, gazetelerde köşe yazısı kaleme almaktan, gazetelerin ünlü köşe yazarlarına ve mimar köşe yazarlarına mimarlığın kamuoyunda neden karşılık bulamadığına ilişkin anket yapılmasına, dergide birçok dosya ve forum ile konu farklı yönleri ile değerlendirilmiştir. Bunun yanında, DOCOMOMO organizasyonu Türkiye komitesinin 2002 yılında kurulması ile Modern Türkiye Mimarlığının belgelenmesi ve kamuoyu gündemine taşınmasına yönelik yayın ve anket çalışmaları ile ‘Türkiye Mimarlığı’ konusu, , farklı bir yönü ile gündemde tutmuş olduğu görülür. Yine bu dönemde Mimarlık dergisinde, Avrupa Birliği ve Hizmetlerin Ticareti Genel Anlaşması (GATS) bağlamında yasal düzenlemeler ve bu süreçlere hazırlık amacı ile yapılan çalışmalar ile yaşanacak süreçlerin alanı nasıl etkileyeceğine yönelik söyleşi ve değerlendirmeler yayınlanmıştır. Bununla ilişkili olarak TMMOB ile ortaklaşa, en son otuz yıl önce düzenlenen ‘Konut kurultayı’nın ikincisinin 2003 yılında toplandığını görürüz.

Sürdürmeye ve yaşanmaya değer bir mimari çevre kalitesi oluşturmak ve geliştirmek amacına yönelik olarak dergi yayınlarına bakıldığında; ilk olarak Mimarlar Odasının yoğun hazırlık yaparak 2002 yılında Berlin’de düzenlenen UIA toplantısına katılımı arifesinde, ulusal bir gazetede köşe yazısı kaleme alan T. Altınar, ‘inşaat sektörü sahip çıkmadığı için Türk mimarı dik duramıyor. Mekânsal bellek giderek yok oluyor, kendine yabancılaşıyor...’ [41] dedikten sonra Berlin’de yapılacak etkinliklere değinerek, 2005 yılında da bu toplantının Türkiye’de düzenleneceğini duyurmuş ve Türk Mimarlarının içerisinde buldukları koşullara rağmen yürütmüş oldukları faaliyetlere dikkat çekmişti. T.Altınar, derginin ilerleyen sayılarında konuyu mimarlık konusunda medyanın ilgisini sorgulama amacıyla ilk olarak [42] gazete köşe yazarlarından görüş talep etmiş fakat çok az sayıda cevap almış, ardından [43] gazetelerdeki mimar köşe yazarlarına mimarlığın neden medyada kendisine yer bulamadığı sorusunu yöneltti.

Ardından, 2002 yılında ‘Uluslararası Modern mirasın belgelenmesi ve korunması organizasyonu’ (DOCOMOMO) Türkiye komitesinin kurulması sonrası, Modern Türkiye Mimarlığının tanınması ve belgelenmesi çalışmaları için Mimarlık dergisinin 311, 312 ve 313. sayılarında ‘Soruşturma’ başlığıyla anket ve dosya yayınlandı. Cumhuriyet dönemi mimarlığına ilişkin olarak en bilinen ve beğenilen modern mimarlık eserleri ile bu dönem yapılarının tespiti ve belgelenmesi çalışmaları başladı.

Dergi yayınlarında, bu dönemde genel olarak mecra taramaları ve enformasyon toplama çalışmaları görülür. Bu kapsamda, derginin 313. sayısının ‘DOSYA’ [44] bölümünde yer-alan değerlendirme ve görüşler genel olarak durum tespitidir. Sait Kozacıoğlu, Mimarlık eğitiminin sürekli olarak bozulmakta olduğunu, Türkiye ve Mimarlar Odası gündemindeki konuların (GATS tartışması, AB süreci, Avrupa Mimarlar Birliği Beyaz Kitabı, UIA 2005 Kongresi, Yaşasın Kentler Yarışması) sürekli olarak dışarıdan geldiğini ifade etmiştir. F. Söyler ise, küreselleşme odaklı algı biçiminin mimarları asgari müşterekte birleştirmekten uzak bir kavrayış biçimi olduğunu, oda yöneticilerinden biri olarak, süreçleri anlatarak, Mimarlar Odasının kendi dışında gelişen uluslararası konjonktürün ülke ve dünya mimarlığı bağlamında yapıcı olarak yorumlanması için gerçekleştirmiş oldukları uluslararası faaliyetleri ve almış oldukları sonuçları anlatmıştır [45].

37. dönemin ağırlıklı gündemi olan ‘koruma’ konusu, 38. dönemde DOCOMOMO çalışmaları bağlamında Modern Türkiye Mimarlığı ağırlıklı olmak üzere, kentleşme ve doğanın tahribatı konularındaki güncel sorunları gündeme taşımıştır.

Derginin 309. Sayısında, toplantıda alınan karar ile ‘Mesleği Uygulama ve Denetim Komitesi (MUDK)’nin, “mesleki standartların yükseltilmesi çalışmalarını yürütmesi kararlaştırıldı. Yine bu toplantı gündeminde “mevzuat ve standartlar,” “mesleki denetim,” “Yapı Denetim Yasası,” “Sicil Durum Belgesi,” “Kamu İhale Kanunu,” “danışmanlık hizmetleri,” “tüketicinin korunması,” “mimarlık eğitimi, meslek içi eğitim, Oda içi eğitim” konuları yer almış fakat dergide bu konulara ilişkin kararlara yer verilmemiştir.

Mimarlar Odası yönetimi, altyapısını hazırladıkları ana faaliyet alanlarının ‘mimarlık eğitime katkı ve meslek içi eğitim programı ile yapı ve meslek standartlarını geliştirme programı’ olduğunu duyurdu [46]. Kamu ihale yasası ile “Hizmetlerin serbest dolaşımı” konusunda DPT’de yapılan çalışmalarla ilişkili kurulan çalışma grubuna mimarlar Odasının ilettiği oluğu, ‘Mimarlar ve uluslararası rekabete

açılma koşulları' başlıklı görüş metni yayınlanmıştır. Bu metinler, güncel duruma ilişkin tespitler içeren, siyasal iktidarın inisiyatifindeki konulara ilişkin politikalar önerilmiştir.

Mimarlık Haber Bültenin 93. sayısında, 38. Yönetim döneminde ortaya konulan 6. politikayı destekleyici konular ele alınmıştır. Kültür politikaları sorunsal olarak ele alınmış, bu bağlamda; dünyada ve Türkiye'de kalkınmayı, sosyal ve kültürel boyutundan koparıp yalnızca ekonomik boyuta indirgeyen kalkınma anlayışının yağma ekonomisi ürettiği ifade edilmiştir. Bunun sonucu olarak talanın yok ettiği kentsel çevre karşısında dünyada koruma anlayışının geliştiği; kültür ve kalkınmanın birbirinin gerekleri olduğu; bu bağlamda ülkemizdeki kentleşmeye ilişkin politikalarının 'kültürel koruma-yapısal iyileştirme-yeniden işlevlendirme' odaklı olacağı ifade edilmiştir. Bültenin 95. sayısında, Bursa'da toplanan Merkez Danışma Kurulunun 'deprem, imar affı ve sağlıklı kentleşme' konularındaki tespitleri duyurulmuştur. Ayrıca odanın 'Yüksek Eğitim Sisteminde Köklü Değişiklikler Yapılmalı, Üretimi Amaçlayan Bir Eğitim Seferberliği Başlatılmalıdır' başlığıyla yayınlanan basın bildirisini, eğitim konusunu sürekli gündeminde tutan odanın bu alanda politika istemini dillendirmesidir.

G. POLİTİKA VII: MİMARLIK YASASI VE ÖZERKLİK: YEREL YÖNETİMLER YASASI, MESLEK HUKUKU, SÜREKLİ MESLEKİ GELİŞİM MERKEZİ, UIA 2005 İSTANBUL MİMARLAR BİLDİRGESİ

39. dönem O.Ekinci'nin üçüncü başkanlık dönemidir. O.Ekinci, Mimarlık kamuoyu oluşturmak için medya araçlarını başarıyla kullanmıştır [47]. Döneminde, "2005 İSTANBUL'A DOĞRU... Mimarlar Odası Türkiye Kongreleri" ile hem mimarların hem de kamuoyunda Mimarlık konusunun gündemde yer-alması sağlanmıştır. Bu dönemi karakterize eden temel tutum kentleşme ve koruma yaklaşımları oldu. Bu kapsamda kent dosyaları, kentsel koruma konuları dergide sıklıkla işlenmiştir.

739. dönem oda yönetimi göreve başlarken yayınladığı "39. Dönem Çalışma Programı" [48] başlıklı bildiri, Avrupa Birliği'ne katılım süreci çalışmaları nedeniyle yönetsel ve idari yapının değiştiği ve buna bağlı olarak meslek ortamı ile hukukunun da değiştiği belirtilmiştir. 39. Dönem yönetimi, Oda ve mesleği etkileyecek bu değişim ve dönüşümlerin ağırlıklı gündem konusu yapılacağını açıkladı. "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı," 2003 tarihli "Topluluk Yasalarının Uygulanmasında Meslek Kuruluşlarının Rolüne İlişkin Karşılaştırmalı Araştırma" raporu esas alınarak Mimarlar Odasının görüşlerini yedi ana başlıkta sundu [49]. Bu bağlamda, doğa, tarih ve kentsel değerlerin korunması için duyarlı; meslek hukuku, imar düzeni ve koruma mevzuatı gibi konularda siyasal iktidarla iletişim içinde çalışmanın amaçlandığı belirtilmiştir.

39. dönem yönetimi; 'yasama süreci/meslek hukuku', "Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi" (SMGM) kurulması; Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının sürekliliğinin sağlanması, UIA 2005 İstanbul Dünya Mimarlık Kongresine hazırlık ve düzenlemeleri; Mimarlar Odası'nın 50. yılı için ülkemizdeki mimarlık ve kentleşme tarihi ile Mimarlar Odası tarihinin kayıt altına alınması çalışmalarını öncelikli çalışma başlıkları olarak duyurdu.

39. dönemin ilk çalışmalarından biri "Mimarlar Bildirgesi" oldu. Bu bildiri, bir önceki dönemde Mimarlık disiplininin kamuoyuna açılma çabalarındaki tecrübeyi göz önünde bulundurarak çeşitli saptama ve öneriler ortaya koymuştur. Bu kapsamda, bildiri metninde '*Türkiye'yi yeniden mimarlıkla ... buluşturma görevi ve sorumluluğu, ... mimarlık dışında, ama mimarlığı doğrudan "etkileyen" ... kurum, kesim, sektör ve kişilere de düşmektedir*' değerlendirmesi önemlidir [50]. Çünkü bu disipline yönelik çalışmalar, disiplinler arası ve kamuoyunun katılımına açık tutulması gerektiğinin kayıdır.

Bildirinin, Mimarlık alanına ilişkin yapılacakları başka disiplin alanlarındaki gelişmelere bağlı görmesinin nedenlerinden biri, Mimarlar Odası'nın da katkıda bulunduğu 'Yerel Yönetimler Yasası' çalışmalarında ortaya çıkan durumdur. 39. dönem Oda başkanı O.Ekinci'nin aktardığına göre, yerel yönetimlere ilişkin yasa çalışmalarında '*... "imar" reform yapmayı sürekli başka baharlara erteleyen siyasal anlayışlar egemen olduğu sürece, değil belediyelerde, hayatın hiçbir alanında reform yapılamayacak gibi görünüyor... Bunun nedeni ... imar alanında süregelen plansızlık ve hukuksuzluğun,*

aynı zamanda ülkedeki en yüksek rantları sağlayan bir “talan ekonomisine” hukuksal zemin oluşturmaları...’ [51] dir.

Bunlara ek olarak Mimarlar Odası, UIA 2005 İstanbul hazırlıkları kapsamında ülkenin yedi bölgesinin merkez kentlerinde ‘UIA 2005 İstanbul’a Doğru: Mimarlar Odası Türkiye Kongreleri’ düzenleyerek, bölgelerin özgün sorun ve gerçeklikleri üzerine, mimarlık ve kent bağlamında görüşler toplamıştır.

III. SONUC

TMMOB Mimarlar Odası, 1961 Anayasasına referansla (getirilen sosyal devlet ilkeleri bağlamında) “Mimarlar Odası Toplum Hizmetinde” söylemini 1970’li yıllarda kendisine temel ilke olarak belirlemiştir. Bu Anayasadaki “planlı kalkınma,” “konut – sağlık yaşam hakkı,” “eğitim hakkı” gibi temel ilkeler doğrultusunda Mimarlar Odası’nın ilgi alanı genişlemiştir. Bu gerekçe ile konut ve kentleşme sorunları ile “kent topraklarının kamulaştırılması” konularında odanın geliştirdiği eleştiri ve öneriler, TMMOB Mimarlar Odası’nın sorumluluk alanı olarak görülmektedir. Bu kapsamda Oda kendisi için hak ve hukuk talep etmekte, bu nedenle de “mimarlık yasası” yapılmasının gerekliliğine inanmaktadır.

1982 Anayasası sonrasında, seksenli yılların ortasından itibaren sivil toplumun güncel durum içerisinde kendini yeniden yapılandırma sürecine girdiği görülür. Mimarlık bağlamında gerek yaşam pratiklerinin gerekse nesnelere ilişkin biçimsel taklitlerin toplumda güvensizlik ve tereddütlere neden olduğu, bu bağlamda da Mimarlar Odasının ‘kendini gerçekleştirme-arama’ girişimleri başlattığı görülür. Bu bağlamda, ulusal bir mimarlık ödülünün kurumsallaştırılması, mimarlık yarışmalarının önemsenmesi ve geliştirilmesi, mimarlık yasası çalışmaları, mimarlık eğitiminin standarda kavuşturulması ve içeriğinin yeniden yapılandırılması talebi, Türkiye’de mimarlık pratiğinin değerlendirilmesi için ‘Türkiye Mimarlığı’ toplantı ve sempozyumları organize edilmesi ile başlatıldı.

Türkiye’de ana akım olarak, siyaset içerisinde varlık bulan (kendisini gerçekleştiren) Türkiye mimarlığı, uluslararası gelişmeler karşısında kendi politikasını ve eylem alanını biçimlendirme ihtiyacını, değişim/ ‘günceli yakalama’ (çağdaşlaşma) talebinin gereği olarak görmüştür. TMMOB Mimarlar Odası, ‘Mimarlık Politikası’ ve ‘Yasal Haklar’ üzerine eylem programını ilk olarak, Türkiye Mimarlığını tanıma, tanıtma ve nitelikli kılma amacıyla 1986 yılında Bursa’da düzenlediği toplantı sonucu yayınladığı ‘Bursa Bildirisi’ ile başlatmıştır.

Doksanlı yıllarda TMMOB Mimarlar Odası, öncelikle merkezi yeniden tahayyül etmek ve kurmak/icat etmek istedi. Politika olarak ‘Mesleğe ve topluma karşı yöresel sorumlulukların kurumsallaştırılması’ söylemini benimseyip geliştirdi. Duyulan yeni kavram ve politika ihtiyacına istinaden açılımlar geliştirilmek istendi. Örneğin ‘demokrasi’, mimarlık politikası için araçsal kılınmak istendi.

Güncel gerçekliklerin eski söylem kalıpları içerisinde anlamlandırılması, bu kalıplarla çözümler geliştirilmeye çalışılması, kavramların ve söylemin sorgulanmaması; politika geliştirilirken çelişkiler yaşanmasına, üretilen politikaların da hayata geçirilmesinde sıkıntılar yaşanmasına neden oldu. Bu duruma örnek olarak, Habitat toplantıları için oluşturulan gündem üzerine ifade edilen, ‘çevre ve toplumun bütünleştirilmesi için duyarlılığın artırılması’, ‘fiziki çevre ve ihtiyaçların yeniden tanımlanması’ taleplerinde görülür. Bu konuşma dili, kendisinde toplum adına konuşmayı meşru gören bir dilin varlığının ikame ettiği göstergesidir. Statik bir merkez ve bunun işlevselliği üzerinden kalkınan toplum ve üretilen söylem, bu kavrayış her zaman için gerçekliği yansıtmaktan uzak kalmıştır.

Şunu hatırlamakta fayda var; ‘söylem’, bütüncül eylem mekanizması sunması bağlamında bir sınır ve kimlik tanıdır. Anlam söyleme dayalıdır. Anlamlandırma, bir formasyon/fark, yeni bir görme ‘biçimi’ tanımlama yetisinin, belirli sınıflandırma sistemleri (anlam düzenleme mantığı) içerisinde, örgütlenmesidir [52]. Sınıflandırma sistemlerinden/ düzenlemelerden, kolektif toplumsal pratiklere dayanak olan söylemsel bütünlükler, kavramlar üretilir.

Mimarlar Odası toplantıları ve dergide yayınlanan metinler içerisinde gerek pratik alanda gerekse söylemde ‘bütünlük’ talepleri 35. dönem içerisinde ortaya çıkan 4. Politika içerisinde ‘çoğulculuk için yöntem arayışları’ olarak güncel algı ve kavrayışa göre yenilenmiştir. ‘Bütünlük’, ‘bütünlüşme’ talepleri, sanıldığı aksine ‘demokrat’ jargonu değildir. Esas olarak mimarları toplumda kurucu nitelikte gören, dayatmacı/totaliter, mecrayı daraltan, diyalogu tıkayan aydınlanmacı söylemin argümanlarıdır. Bunun yerine Oda ‘çoğulculuk’ söylemini geliştirmiştir.

Güncel demokrasi söylemi üzerinden mimarlık politikası çalışmalarını yeniden düşünmek gerekir. Z.Bauman’ın özerklik projesi olarak “agora” kavramı, söylem kalıplarını kırmada önemli bir araçtır. ‘Özerklik’, ortamın tüm yerleşik değer ve düşüncelerin terkedilmesidir. Özerkliğin gerçekleşmesi için birey kadar toplumun da bu bilinci paylaşması gerekir. Yani özerklik hem kamusal hem de özel alana ilişkindir. Özel ve kamusalın kesişim bölgesi olması nedeniyle ‘agora’ özerklik alanıdır. Konuya ilişkin birçok düşünürün de ifade ettiği üzere, demokrasiler ancak kendimizi özne olarak inşa etmeye ve savunmaya olanak bulduğumuz kurumsal güvenceler sağlandığında varlık bulur [53].

Totaliter eğilimler ‘agora’ yani bu buluşma alanını ortadan kaldırma ve H.Arent’in ifadesiyle ‘insanları gereksiz kılma’ tutumundadır. Bu tutum şöyle hayata geçirilir; öncelikle topluma ideal bir durum/erek tahayyül ettirilir ve ideoloji de buna erişmek için işlevsel bir araç olarak sunulur. İktidar ve politika arasındaki mesafenin açılmasından dolayı, “agora” bugün için tam tersi eğilimlerin sahnelendiği, sahipsiz/politikasız başına buyruk, faillerin kuklalarının gösteri alanı olmuş durumdadır. Bu bağlamda görmekte/izlemekte olduğumuz bu alandaki faaliyetler edimsel değildir. Failler, agoraya dayalı demokratik mücadelenin erişemeyeceği alanlarda konumlanmışlardır. Bu pozisyon agora etrafında konumlanan eğitimci ve düşünürleri işlevsiz kılmaktadır [54]. Günümüz demokrasi söyleminin ana hedefi, ‘agora’ ve agora çevresinde oluşan “düşünce ortamı”nı canlandırarak, demokratik mücadele ve iletişim araçlarını işlevsel kılmaktır [55].

F.Keyman’ın ortaya koyduğu ‘radikal demokrasi’ söylemi, ‘agora’ kurucu ‘antagonist’ bir yaklaşımdır. Buna göre, “antagonist demokrasi,” “...çoğulcu toplumu bütünleştirici değil, farklı kimlikler arasındaki ilişkiyi düzenleyicidir” ki bu da çok kültürlülüğün ikame edilmesinin önünü açmaktadır [56].

Mimarlar Odası içerisinde agora iyi niyet ve takdir edilmesi gereken çabalarla oluşturulmak istenir fakat söylem angajmanı ve kemikleşmiş yapı kendini sorgulatmak istemez. Bu nedenle 1990’lar, liberalleşme ve küreselleşme ile gelen çeşitliliklerin serencamı olarak Mimarlar Odasında dönemin gerçekliğinin kavrandığı bir dönem oldu. Bu bağlamda ‘Mimarlar Odası Üyelerinin Çeşitliliğini Görünür Kılmak, Kimlik, Mimarlık Eğitimi, Kamu Yönetimi, Doğal ve Kültürel Varlıkların Korunması’ olarak eylem alanları tanımlandı. Takip eden 5. Politika ‘Sivil Anayasa hazırlanması’ olarak belirlendi. Bu kapsamda öncelikli olarak meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının kendi iç demokratik yapılarını kurumsallaştırması amaçlandı.

2000 yılı ve sonrasında 5. Politika’nın içeriğini doldurmaya ve yapılandırmaya yönelik yönetim dönemlerinin ortaya koyduğu 6. Politika (Mimarlar Odası toplum hizmetinde; sürdürmeye ve yaşanmaya değer bir mimari çevre kalitesi oluşturmak ve geliştirmek) ve 7. Politika kapsamında (Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi, Yasama Süreci/ Meslek Hukuku, UIA 2005 İstanbul Kongresine Hazırlık; Mimarlar bildirgesi, Yerel yönetimler yasası) çalışmalar gerçekleştirildi.

Sürecin bütününe bakıldığında, doksanlı yıllarda öncelikle sosyal ‘yapı’lar üzerinden politikalar geliştirmeye yönelik yasa düzenlemelerini esas alan, ulusal politikalar tanımlama çabasında olan tutumlar ile karşılaşmıştır. 34. dönem ile birlikte, ‘fail’ yani Mimar ve bireyi gören, ortamın çoğulculuğunu görme ve görünür kılma çabasındaki tutumların ortaya koyduğu yer ve yerellik söylemi ile buna yönelik kültür varlıkları, doğal - yapılı çevre koruma yaklaşımı ve demokratikleşme söylemleri üzerinden politikalar geliştirildiği görüldü. İkibinli yıllarda, Mimarlar Odasının 1970’lerde ortaya koyduğu ‘Mimarlar Odası Toplum Hizmetinde’ ilkesi ile birlikte ‘yapı’ ve ‘fail’ odaklı politikaların bütününe sahiplenilerek; küreselleşme, sürdürülebilirlik, çevre-kent-konut, demokrasi-şeffaflık-katılımcılık, Mimarlık eğitimi, meslek içi eğitim, meslek hukuku ve Mimarlık yasası konularında eylemler 6. ve 7. politikalar olarak ortaya konulmuştur. Bu politikalar hem ‘yapı’ hem de ‘fail’ odaklı

olması bakımından Mimarlar Odasının bir süreklilik içerisinde ve süreç içerisinde ortaya konulan politikaları sürekli yapılandırarak gerçekleştirme çabasında olduğunu göstermektedir.

TEŞEKKÜR: Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, teşviki ve desteği için, saygı ve rahmetle andığım Mimarlar Odası eski genel sekreterlerinden Mehmet Ali Özkan (Yardımoğlu)'na teşekkür ederim.

IV. KAYNAKLAR

- [1] B. Tuna. (2019, 15 Ekim). "1986 Bursa Deklarasyonu 'ndan 2006'ya....," [Çevrimiçi]. Erişim Adresi:<http://www.mo.org.tr/index.cfm?sayfa=belge&sub=detail&bid=14&mid=14&tip=0&Recid=10228>.
- [2] A. Şentek, "Mimarlar Odası, "Mimarlık" ve Mimarlıkta Süreli Yayınlar," *Mimarlık*, ss. 23-25, 2001
- [3] Y. Önen, "Çağdaş Mesleki Haklar, Güncel Yasal Düzenlemeler, Meslek Örgütlenmesinde Yeniden Yapılanma Tartışmaları," *Mimarlık*, c. 246, ss. 10-11, 1992
- [4] Mimarlık Dergisi Yayın Kurulu, "Oda'dan Mimarlık Yasası Taslağı Hazırlama Komisyonu" *Mimarlık Dergisi*, c. 248, ss. 13, 1992
- [5] Mimarlık Dergisi. (2020, 25 Kasım). *Oda Yöneticileri Ne Düşünüyor?* [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/341/4890.pdf>
- [6] A. Çelik, Güvenç, K., & Uluğ, M. "Diplomalı'lar (Kurumsal Mimarlar) Mimarlık Kültürünü Kendi Dar Alanlarına Hapsetmeli Midirler? Yasa Çalışmaları, Mimarlık Kültürünü ve Örgütlenmesini Toplumdışı ve Baskıcı Bir Alana Taşıma Gayretidir," *Mimarlık*, c. 253, ss. 43-44, 1993.
- [7] Mimarlık dergisi Yayın kurulu. (2020, 5 Aralık). *Mimarlar 'Yasal Tanım' edinme çabasında*, [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/351/5053.pdf>
- [8] Mimarlık dergisi Yayın kurulu.. (2020,5 Aralık) "Meslek Yasası Tartışmaları", [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/359/5244.pdf>
- [9] Mimarlık dergisi Yayın kurulu. (2020,5 Aralık) "Meslek Odaları Mülklerine Sahip Olabilirler, Çünkü: Odalar Birer Tüzel Kişiliktir !", [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/359/9167.pdf>
- [10] M. Karaaslan, "Oda'dan," *Mimarlık dergisi*, 248, ss. 12, 1992
- [11] A. Erim, "Ben Chicago'dayken" *Mimarlık dergisi*, c. 255, ss. 17, 1993
- [12] A. Kurdik, "Yapıda Denetim - Sorumluluk ve Sigorta," *Mimarlık dergisi*, c. 258, ss. 11, 1994.
- [13] S. Pekin, "Yeni Meslek Düzenine Doğru Adım Adım," *Mimarlık dergisi*, c. 256, ss. 30, 1994.
- [14] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, (2020, 5 Aralık) *Mimarlar Odası 34. Dönem Çalışma Programının Ürünü Öncelikli Eylem Programı*. [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/435/6273.pdf>
- [15] A. Erkmen, "Mimarlık'tan," *Mimarlık dergisi*, c. 261, ss. 3, 1995

- [16] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, (2020, 5 Aralık) *Ürgüp Olağanüstü Genel Kurul 16-19 Mart 1995* [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/443/6409.pdf>
- [17] S. Pekin, “Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu'ndan ve Genel Başkanlığı'ndan İstifa Ettim, Çünkü...,” *Mimarlık dergisi*, c. 263, ss. 7, 1995
- [18] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, (2020, 5 Aralık) “TMMOB Mimarlar Odası 35. Olağan Genel Kurul”, [Çevrimiçi]. Erişim Adresi: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/483/7030.pdf>
- [19] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, (2020, 5 Aralık) *TMMOB Mimarlar Odası Çalışma Programı Hazırlamak İçin Temel Tartışma Zeminleri* [Online]. Erişim: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/495/7268.pdf>
- [20] Mimarlar Odası Yönetim kurulu, “Mimarlık 273. Sayı 56. Sayfada Yayınlanan ve Giderek Bir İmza Kampanyasına Dönüştürülen Tepkiye Dair Mimarlar Odası Yönetim Kurulu'nun Değerlendirmesi”, *Mimarlık dergisi*, c. 274, ss. 52-56, 1996
- [21] Mimarlık dergisi yayın kurulu, “Yeni Yayın Esaslarına İlişkin İki Açılım”, *Mimarlık dergisi*, c. 272, ss. 3-7, 1996
- [22] Anonim, Giderayak Bir Analiz Kimler Tasarım-Dışı Bir Mimarlık Ortamı İstiyor, *Mimarlık dergisi*, c. 280, ss. 8-11, 1998
- [23] E. Omacan & M. Önal, ‘Mimarlık Vakfı (MİV)’, *Mimarlık dergisi*, c.273, ss. 3, 1996
- [24] F. Söyler, “Mimarlar Odası 36. Dönem Genel Kurulu,” *Mimarlık dergisi*, c. 280, ss. 3, 1998.
- [25] A. Çelik, “Mimarlık Ortamında “Olanla Yetinme Döngüsü” Kırılmalıdır,” *Mimarlık dergisi*, c. 280, ss. 17-22, 1998
- [26] K. Onal, F.Söyler, O.Ekinci, “36. Dönem Genel Kurul Ardından,” *Mimarlık dergisi*, c. 281, ss. 3-5, 1998
- [27] H. Topal, “Bir Olağanüstü Genel Kurul Öyküsü,” *Mimarlık dergisi*, c. 287, ss. 10-12, 1999.
- [28] F. Söyler, “Mimarlar Odası'nda Değişim İçin Manifesto,” *Mimarlık dergisi*, c. 293, ss.14-20, 2000.
- [29] B. İdil, “AB Süreci Türkiye Mimarlığına Bir Çıkış Yolu Açabilir mi?”, *Mimarlık dergisi*, c. 293, ss. 20-21, 2000.
- [30] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, “Mimarlık'tan,” *Mimarlık dergisi*, c. 294, ss. 1, 2000
- [31] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, “TMMOB Mimarlar Odası 37. Genel Kurul Bildirisi,” *Mimarlık dergisi*, c. 293, ss. 8-9, 2000
- [32] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, “Mimarlar Odası 37. Dönem Olağan Genel Kurulu Yapıldı”, *Mimarlık dergisi*, ss. 7, 2000
- [33] G. Tümer, “Bir Genel Kurul'dan Özel Notlar”, *Mimarlık dergisi*, c. 293, ss. 13-14, 2000.
- [34] O. Ekinci, “Tarihi Kentler Birliği Kuruldu”, *Mimarlık dergisi*, c. 294, ss. 52-54, 2000.
- [35] BİA Haber Merkezi. (2002, 25 Nisan). *TMMOB Mimarlar Odasında Görev Devri* [Online]. Erişim: <https://bianet.org/bianet/emek/9505-tmmob-mimarlar-odasinda-gorev-devri> .

- [36] M. Cengizkan, "Mimarlık'tan," *Mimarlık dergisi*, c. 306, ss. 1, 2002.
- [37] F. Söyler, "Yeni Dönem Çalışmaları, Görüşler ve Öneriler", *Mimarlık dergisi*, c. 305, ss. 10, 2002.
- [38] A. Çelik ve R.F.Şahin. (2020, 25 Aralık). *DOSYA I: Yeni Dönem Perspektifleri*, 'DOSYA II: Örgütsel Yenilenme / Yeniden Yapılanmak için ... [Online]. Erişim: <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-17.pdf>.
- [39] Y. Gürsel, "TMMOB ve Mimarlar Odası'nda 50. Yıl Bir Öz Değerlendirme Süreci Olabilir mi?", *Mimarlık*, c. 320, ss. 21-23, 2004.
- [40] Mimarlık dergisi Yayın kurulu, "30 Yıl Aradan Sonra, Konut Kurultayı, Yeniden...", *Mimarlık dergisi*, c. 315, ss. 4, 2004.
- [41] A. Altıner, "Türkiye'de Mimarlık var midur?", *Mimarlık dergisi*, c. 306, ss. 5, 2002
- [42] T. Altıner, "Medyasını Arayan Mimar, Mimarını Arayan Medya – I", *Mimarlık dergisi*, c. 311, ss. ,2003
- [43] T. Altıner, Medyasını Arayan Mimar, Mimarını Arayan Medya – 2", *Mimarlık dergisi*, c. 313, ss. 27, 2003
- [44] S. Kozacıoğlu. (2020, 25 Kasım) *GATS, AB, Mimarlık Eğitimi, Meslek içi Eğitim, Mimarlık Pratiği, Mimarlık Kültürü ve Diğerleri: Sorular ve Yanıtlar* [Online]. Erişim: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=6&RecID=69>
- [45] F. Söyler. (2020, 25 Kasım). *GATS, AB, Mimarlık Eğitimi, Meslek içi Eğitim, Mimarlık Pratiği, Mimarlık Kültürü ve Diğerleri: Sorular ve Yanıtlar* [Online]. Erişim: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=6&RecID=69>
- [46] F. Söyler. (2003, 10 Ocak) *Neler Yapıyoruz?* [Online]. Erişim: <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=arsiv&Dergi=12&sub=Dergi&action=Show>
- [47] Cumhuriyet Gazetesi. (2004, 10 Ekim). *Mimarlık ve Kent* [Online]. Erişim: http://www.mimarlarodasi.org.tr/belgedocs/Cumhuriyet_EK.pdf
- [48] TMMOB Mimarlar Odası. (2004, 5 Mayıs). *39. Dönem Çalışma Programı* [Online]. Erişim: <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/39.pdf>.
- [49] TMMOB Mimarlar Odası. (2004, 10 Haziran). *Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı* [Online]. Erişim: <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=arsiv&Dergi=4&sub=Dergi&action=Show> ve <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=Arsiv&Dergi=4&Menu=15&Action=showbelge&RecID=6>.
- [50] Mimarlar Odası Yönetim Kurulu. (2020, 8 Aralık). *Yönetim Kurulunun Yeni Dönem Çalışma Anlayışı* [Çevrimiçi]. Erişim: <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=Arsiv&Dergi=4&Menu=15&Action=showbelge&RecID=9>.

- [51] O.Ekinci. (2004, 10 Haziran) Mimarlık Haber 99,” [Online]. Erişim: <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=arsiv&Dergi=13&sub=Dergi&action=Show>.
- [52] S. Holl, “Steven Holl,” *Arredamento Mimarlık*, c. 70, ss. 66-86, 1995.
- [53] A. Touraine, *Demokrasi Nedir?*, İstanbul, Türkiye: YKY Yayınları, 2007, ss. 123.
- [54] Z. Baumann, *Siyaset Arayışı*, İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, 2000, ss. 140-162.
- [55] A. Suner, *Hayalet Ev / Yeni Türk Sinemasında Aidiyet, Kimlik ve Bellek*, İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss. 94-112, 2005
- [56] F. Keyman , *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2000, ss. 112.